

Voorkomen, versnellen, vereenvoudigen en versterken

Beleidskader bestaanszekerheid 2024-2028

Versie maart 2024

gemeente Vlieland

gemeente Terschelling

GEMEENTE HARLINGEN

GEMEENTE waadhoeke

Inhoud

	Voorwoord door ervaringsdeskundigen	3
	Inleiding	4
1	Het belang van werken aan bestaanszekerheid	11
2	Visie op bestaanszekerheid	14
3	Wat gaan we doen?	21

Voorwoord door ervaringsdeskundigen

Voor u ligt de nieuwe beleidsnota bestaanszekerheid van de gemeenten binnen Noardwest Fryslân. Men is zich er bewust van geworden dat het huidige beleid niet meer past bij deze tijd. Een tijd waarin hoe langer hoe meer mensen in de knel komen en hoe langer hoe meer gevraagd wordt naar maatwerk.

Als ervaringsdeskundigen zijn wij gevraagd om mee te denken over een nieuw beleid bestaanszekerheid binnen Noardwest Fryslân.

Bestaanszekerheid kan voor een ieder verschillend zijn en onze input werd gebruikt om te brainstormen over een beleid dat zo veel mogelijk aansluit bij de diverse leefwerelden.

Binnen de kerngroepen dienstverlening en doorbreken, schuldhulpverlening, minimaregelingen, werk en participatie, jongeren en kinderen en statushouders werd geprobeerd in te haken op de bestaanszekerheid van een ieder.

Wij willen iedereen die mee heeft geschreven bedanken voor dit beleid. Een moeilijke taak, die zeker heel wat hoofdbrekens heeft gekost. Ook willen we alle medewerkers, werkzaam in verscheidene onderdelen binnen het sociaal domein, bedanken voor het luisteren, meedenken en sparren met ons.

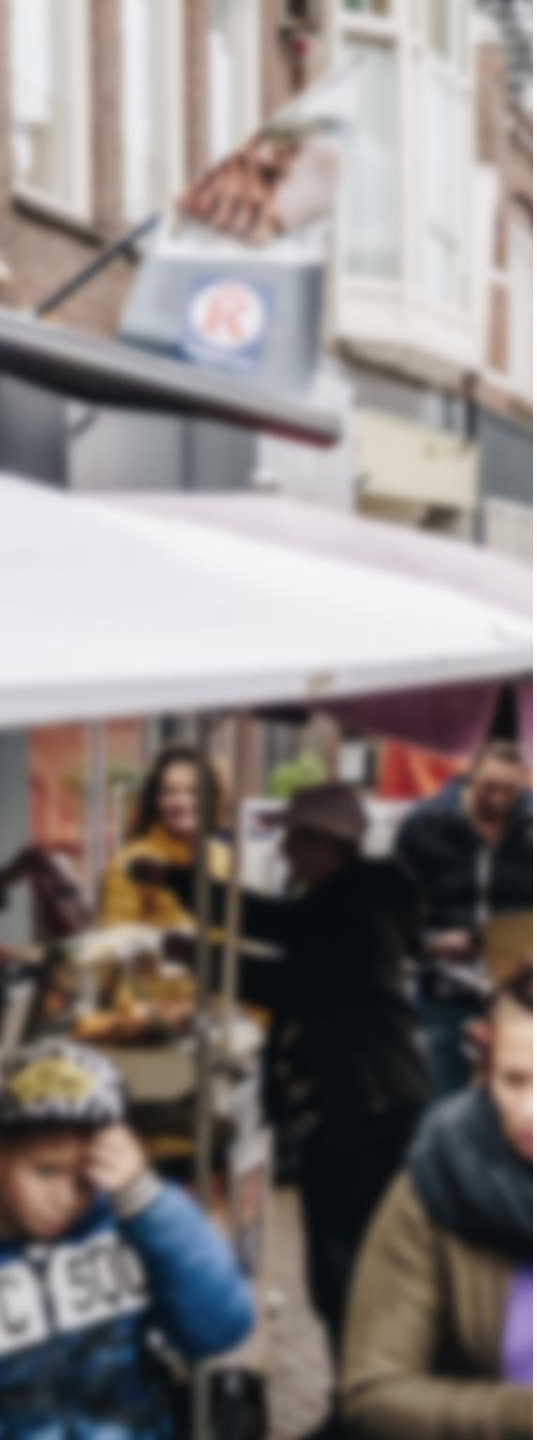
Wij hopen dat dit heeft geleid tot een beleid dat, waar dat mogelijk is, aansluit bij de diverse doelgroepen waarvoor dit bestemd is.

Franeker, 20 december 2023

Laura
Mariska
Kitty



Inleiding



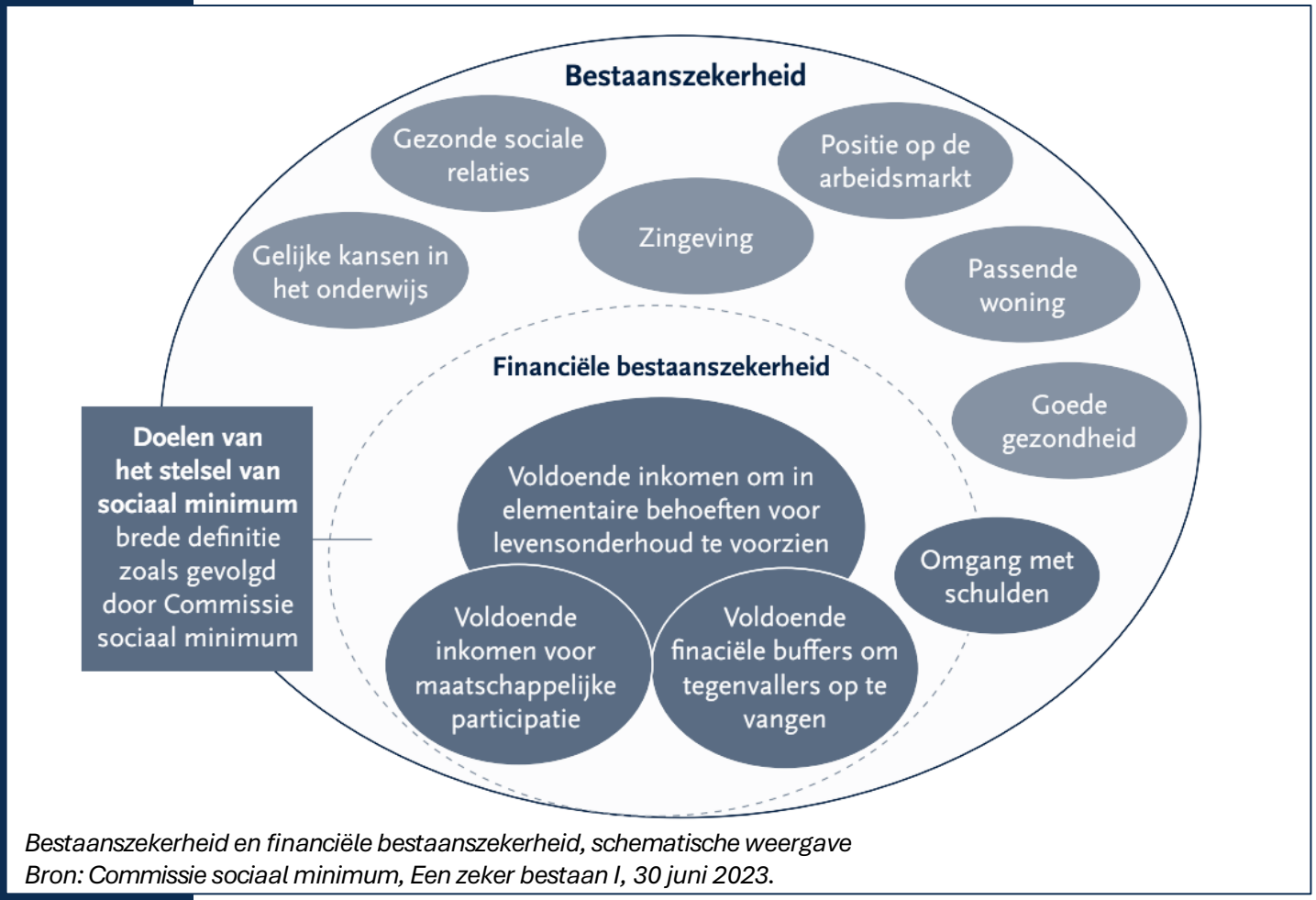
Inleiding

Met het voorliggende beleidskader spreken de vier gemeenten de ambitie uit om een nieuwe weg in te slaan, waar het gaat over armoedebeleid. De eerste stap op deze nieuwe weg is het uitspreken van de ambitie voor de komende vier jaar. Vervolgens kan er invulling gegeven worden aan de uitvoering en de praktische zaken. Een nieuwe manier van denken en een belangrijke stap in een groter proces om te komen tot bestaanszekerheid voor al onze inwoners en de kloof te verkleinen tussen overheid en burger.

De afgelopen jaren hebben we ingezet op het creëren van, als het ware, een tweede financieel vangnet, waar die van het Rijk tekortschiet. Via ons armoedebeleid ontwikkelden we een steeds uitgebreider en ruimhartiger pakket aan lokale regelingen. **We doen veel en zijn trots op de betrokkenheid van onze professionals**, maar het is niet genoeg. Want, waar deze regelingen een extra steun in de rug zouden moeten zijn in bijzondere omstandigheden, zijn ze steeds meer een noodzakelijk onderdeel van het bestaansminimum geworden. Zoals ook het recente rapport van de Commissie sociaal minimum laat zien, is het sociaal minimum te laag om van rond te kunnen komen. **Doordat de uitkering of het minimumloon moet worden aangevuld met toeslagen en andere regelingen, is het voor mensen ook onvoorspelbaar wat ze elke maand te besteden hebben.**

Lokale regelingen zijn steeds noodzakelijker geworden en zolang deze noodzaak blijft groeien zal de focus van gemeenten in de eerste plaats op **financiële bestaanszekerheid** moeten liggen. Als basis moet iedereen namelijk in staat zijn om zich te voorzien van

elementaire levensbehoeften, ook om mee te kunnen doen in de maatschappij. De Commissie sociaal minimum geeft dit als volgt weer:



Bestaanszekerheid en financiële bestaanszekerheid, schematische weergave
Bron: Commissie sociaal minimum, Een zeker bestaan I, 30 juni 2023.

Definitie bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid is de basis van een solidaire samenleving en een van de grondrechten. In artikel 20 van de Grondwet staat: De bestaanszekerheid der bevolking en spreiding van welvaart zijn voorwerp van zorg der overheid. Al te lang heeft een deel van onze inwoners echter moeite om rond te komen, ook mensen die (net) boven het sociaal minimum leven. Met andere woorden: de bestaanszekerheid van een steeds grotere groep staat onder druk.



Aansluitend op de gegeven definitie van de Commissie sociaal minimum (schematisch weergegeven op de vorige pagina) richten wij ons in dit kader op de financiële bestaanszekerheid. In essentie ligt de focus hierin op het hebben van voldoende inkomen en het beschikken over een financiële buffer, maar er wordt ook gekeken naar schulden.

Ook de relatie met de overheid speelt een belangrijke rol in de context van bestaanszekerheid en in het verlengde daarvan de manier waarop de overheid met haar burgers omgaat.

Met dit beleidskader laten de gemeenten Harlingen, Terschelling, Vlieland en Waadhoeke zien hoe er actief bijgedragen wordt aan het creëren van een solide basis voor een waardig bestaan voor alle inwoners in Noardwest Fryslân. Bovenop de maatregelen die de afgelopen jaren zijn ingezet, worden waar mogelijk verbeteringen gerealiseerd om de bestaanszekerheid van onze inwoners **fundamenteel te versterken**.

Onze aanpak

Hoewel fundamentele hervormingen de verantwoordelijkheid zijn van het nationale niveau, blijven we op lokaal niveau streven naar bestaanszekerheid, kansengelijkheid en het versterken van de individuele financiële positie, door in te zetten op **toegankelijkheid en vereenvoudiging van ondersteuningsmaatregelen**. Daarbij zoeken we in Noardwest Fryslân actief de **samenwerking** op, **om de regionale ongelijkheid te verkleinen.**

De afgelopen periode hebben we onszelf, onze inwoners, partners, professionals en ervaringsdeskundigen de vraag gesteld “Wat kunnen we beter doen?”. In dit beleidskader kijken we daarom niet alleen naar buiten en proberen we het beste te doen voor onze inwoners, maar nemen we vooral ook de eigen ondersteuning en dienstverlening onder de loep. Met deze aanpak willen we voorkomen dat, ondanks dat onze professionals het beste voor onze inwoners willen doen, zij niet de juiste middelen tot hun beschikking hebben of dat inwoners de weg naar onze ondersteuning niet vinden. Zo hopen we ons ondersteuningsaanbod doeltreffender te maken en daarmee een oplossing versneld in beeld te brengen.

Bestaanszekerheid gunnen we iedereen, maar niet iedereen heeft voldoende middelen of toegang tot ondersteuning om hier op eigen kracht in te voorzien. Daarom willen we er in de eerste plaats zijn voor **de inwoners die onze ondersteuning het hardst nodig hebben**. Juist voor hen moeten de basisvoorwaarden voor bestaanszekerheid goed geregeld zijn. Hierbij is een zorgvuldige overweging vereist om te bepalen waar de gemeenten kunnen bijdragen en waar niet, daarom stellen we in de komende vier jaar vier kernwoorden centraal: **voorkomen**, **versterken**, **vereenvoudigen** en **versnellen**. Zo geven we richting aan de aanpak van

bestaansonzekerheid. Nieuwe ontwikkelingen en aanvullende hulpvragen zullen de koers in de komende jaren verder beïnvloeden, met dit kader zetten we een belangrijke stap in het bevorderen van de bestaanszekerheid van onze inwoners.

Totstandkoming

Bij een nieuwe weg past ook een nieuwe manier van beleid opstellen. We hebben een participatief proces vormgegeven, waarin partners, professionals en inwoners betrokken zijn. De hierin onderschreven aanpak is gebaseerd op **input vanuit de samenleving**. Ervaringsdeskundigen, die weten hoe het voelt om met financiële problemen te leven, hebben hun perspectieven gedeeld. In kerngroepen zijn verschillende thema's behandeld en zijn waardevolle inzichten opgehaald. Er is domeinoverstijgend gewerkt om een zo breed mogelijke ambitie te verwoorden waar het gaat over financiële bestaanszekerheid. Op de volgende pagina vindt u de doorlopen route weergegeven.

Vervolg

Met dit beleid committeren de gemeenten zich aan de **ambitie** om met een kritische blik het ondersteuningsaanbod en de dienstverlening van de eigen en uitvoerende organisatie onder de loep te nemen. Dit doen we samen met onze partners, inwoners en andere betrokkenen. In gezamenlijkheid wordt vormgegeven aan de **uitvoering**. Om de koers te bewaken wordt een uitvoeringsagenda opgesteld. Per onderdeel zal gekeken moeten worden naar de noodzakelijke **financiering**, daarbij kan waar mogelijk het beschikbare uitvoeringsbudget ingezet worden.

Leeswijzer

Dit beleidskader bestaat uit drie onderdelen:

-1: Het belang van werken aan bestaanszekerheid

Een schets van de huidige ontwikkelingen met betrekking tot bestaans(on)zekerheid, op basis van landelijke en lokale cijfers.

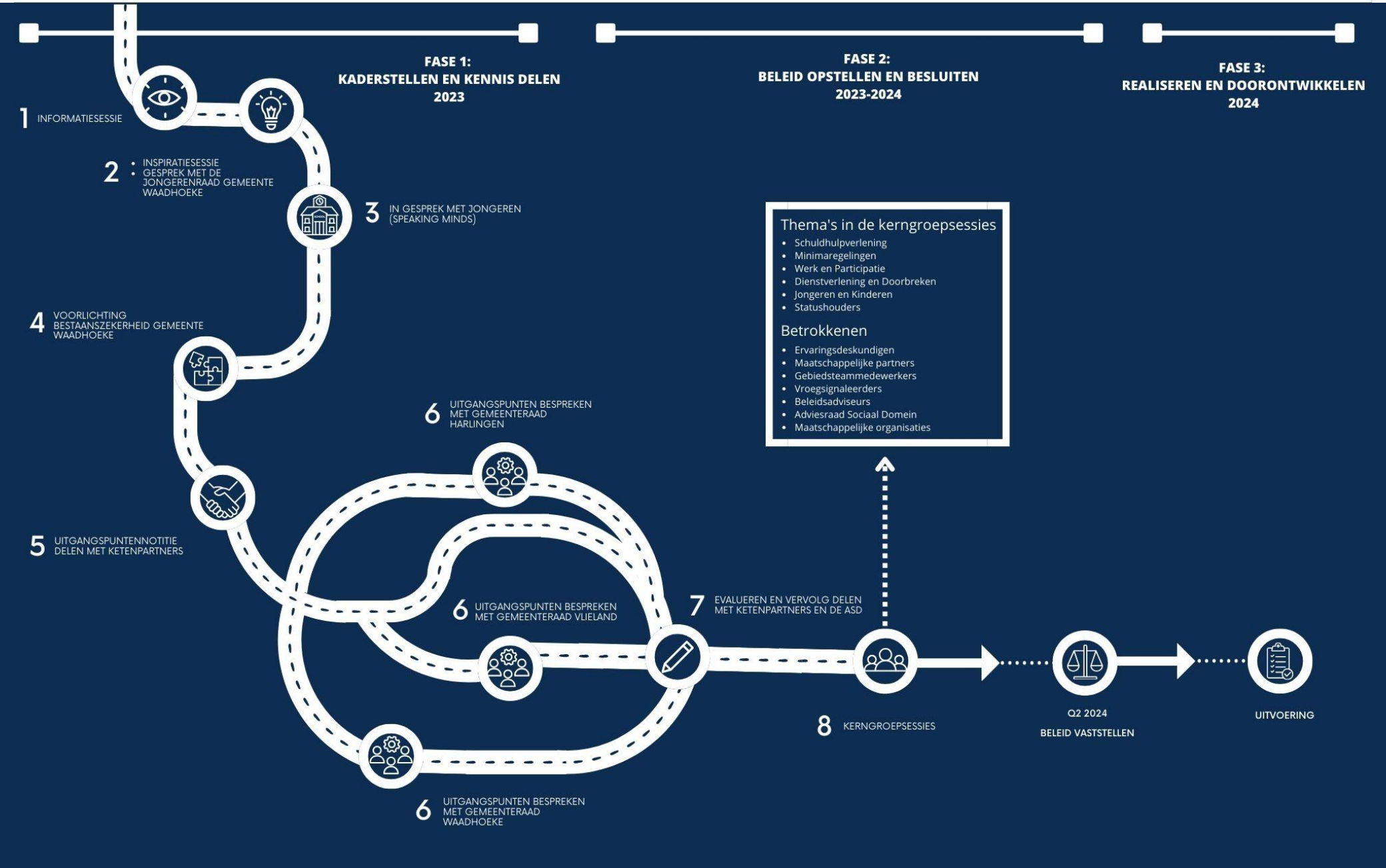
-2: Visie op bestaanszekerheid

De basis van het beleid, verwoord in zes uitgangspunten.

-3: Wat gaan we doen?

Welke instrumenten zetten we in om te voorkomen, versnellen, vereenvoudigen en versterken?

ROUTEKAART: SAMEN OP WEG NAAR NIEUW BELEID





1 Het belang van werken aan bestaanszekerheid

Landelijke ontwikkelingen

Eind 2022 constateerde de Nationale Ombudsman dat minima in de knel zitten en onder de ondergrens zakken. Het sociaal minimum is ontoereikend, waardoor mensen geen financiële reserves kunnen opbouwen, en de regels in het sociaal domein zijn te complex. Hoewel de landelijke koopkrachtmaatregelen dit jaar voor velen een oplossing boden, voorspelt het Centraal Planbureau (CPB) recentelijk dat bij ongewijzigd beleid het aantal mensen in armoede in Nederland volgend jaar weer zal stijgen tot 5,7% van de bevolking, met zelfs een stijging tot 7,0% voor kinderen. Dit vertegenwoordigt een toename van 20% in het aantal huishoudens dat onder de armoedegrens leeft.

Recente rapporten, waaronder 'Een zeker bestaan' van de Commissie sociaal minimum, bevestigen dat bestaanszekerheid momenteel niet voor iedereen is gegarandeerd. De commissie illustreert dat bijna alle huishoudtypes met een minimuminkomen maandelijks tekorten ervaren, soms tot vele honderden euro's. Opvallend is daarbij dat stellen meer tekortkomen dan alleenstaanden, en dat de tekorten toenemen bij huishoudens met kinderen, vooral als er oudere kinderen zijn. (Commissie sociaal minimum, Een zeker bestaan I en II, van respectievelijk 30 juni en 28 september 2023)

In 2022 maakte 29% van de volwassenen zich aanzienlijk zorgen over hun financiële toekomst, in vergelijking met 21% in 2021, zo constateert het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Vooral jongeren en alleenstaande ouders ervaren aanzienlijke bezorgdheid over hun toekomstige financiële situatie. De zorgen over het niet kunnen rondkomen en schulden gaan vaak hand in hand met andere problemen, zoals op het gebied van gezondheid en jeugdzorg. Het CBS observeert dat huishoudens met problematische schulden vaker te maken hebben met jeugdzorg (5,8%) dan huishoudens zonder problematische schulden (2,8%).

NWF in beeld

Er zijn steeds meer huishoudens met problematische schulden. In de gemeente Waadhoeke heeft 7% van de inwoners problematische schulden. In Harlingen is dit 8%. Op Terschelling 6% en op Vlieland 9%.

In 2022 leefden in de gemeente Waadhoeke **11,1%** van de inwoners van een inkomen lager dan 120% van het sociaal minimum.* In Harlingen was dit **16,1%**. Op Terschelling **7,8%** en op Vlieland **9,1%**.

In 2022 heeft **12%** van de inwoners moeite met rondkomen. Dit blijkt onder andere uit een panelonderzoek van het Planbureau Fryslân van eind 2022. Hierin gaf 16% van de Friezen aan dat zij de afgelopen 12 maanden moeite hebben gehad om rond te kunnen komen. Twee jaar eerder was dit nog 11%. Vooral jongere leeftijdsgroepen en mensen met een lager en middelbaar opleidingsniveau gaven aan dat ze moeite hebben om rond te komen.

In 2022 heeft een Fries huishouden een gemiddeld inkomen van 32.900 euro. Dat is 3.200 euro lager dan het landelijk gemiddelde huishoudinkomen. Dit verschil is ten opzichte van 2021 iets groter geworden. Vergeleken met de rest van Nederland is Fryslân na Groningen de provincie met het laagste gemiddeld inkomen van huishoudens. In het noorden van de provincie (met uitzondering van de Waddeneilanden, deze informatie is onbekend, onbetrouwbaar of geheim, aannemelijk is dat het inkomens verschil op de eilanden hoog is) ligt het huishoudinkomen lager dan in de rest van Fryslân. Mensen in de leeftijdsgroep 45-65 jaar hebben het hoogste inkomen, jongeren tot 25 jaar het laagste.

*Veel gemeenten hanteren 120 procent van het sociaal minimum als inkomensgrens in hun beleid en voorzieningen. Bij een lagere inkomensgrens neemt het risico op armoede aanzienlijk toe. Een generaliserende maatregel zoals het verhogen van de past niet in onze aanpak, er wordt juist ingezet op het ondersteunen van de meest kwetsbare huishouden.



2 Visie op bestaanszekerheid



Visie op bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid, wat betekent dit eigenlijk voor onze inwoners? Daar zijn wij in de afgelopen periode naar op zoek gegaan. Duidelijk is geworden dat in **Noardwest Fryslân** inwoners als geen ander weten wat zij nodig hebben. Zij spraken over een toereikend inkomen, mee kunnen doen in de samenleving, het belang van een goede gezondheid en een veilige stimulerende thuissituatie. Dat alles vanuit een stevige basis waarin zaken op maatschappelijk, economisch en sociaal-cultureel vlak goed georganiseerd zijn. Deze zaken, zo onderschrijven zij, zouden voor iedere bewoner van **Noardwest Fryslân** vanzelfsprekend moeten zijn. Ze vormen **de rode draad** in iemands bestaan.

Als we willen dat alle mensen in de regio meedoen, moeten we ons richten op eigen kracht en ruimte om eigen keuzes te maken. Daarmee krijgt maatwerk een steeds prominentere rol in de uitvoering van de wettelijke taken. Maatwerk op de juiste manier toegepast kan namelijk helpen anders uitzichtloze situaties te doorbreken. Dit vraagt naast een andere aanpak ook meer vertrouwen, van de burger in de overheid, maar ook van overheid in de ervaringsdeskundigen en in haar burgers. Persoonlijk contact gaat de boventoon voeren en een domeinoverstijgende aanpak wordt de norm. We zijn daarbij kritisch op het pakket aan regelingen en de reikwijdte en inzet daarvan. Daarmee bouwen we voort op de in de afgelopen jaren gelegde basis en het gecreëerde sociale vangnet blijft in stand.

In onze visie hanteren we de volgende uitgangspunten, waarin we het essay Bestaanszekerheid als belofte van de VNG en de daaropvolgende verklaring onderschrijven:

- We werken vanuit vertrouwen
- We kijken naar wat kan, proberen een doorbraak te realiseren en bieden perspectief
- We zorgen voor eenvoud en toegankelijkheid
- We versterken de positie van kinderen en jongeren
- We zetten in op preventie en vroegsignalering
- We zorgen dat werken kansen biedt

Uitgangspunt: We werken vanuit vertrouwen

Als gemeenten vervullen we een rol als **regisseur** en **samenwerkingspartner**. Wij handelen daarvoor vanuit een positie van vertrouwen, zowel in de burger als in de professional. We erkennen dat het actief **vertrouwen** stellen in onze inwoners essentieel is voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie en het bevorderen van goede interacties en samenwerking met hen. Wanneer inwoners aanspraak maken op een regeling, vertrouwen we erop dat dit voortkomt uit noodzaak en dat zij behoefte hebben aan ondersteuning. Daarbij is gericht en actief samenwerking met onze partners noodzakelijk.

We zien het als onze rol om als gesprekspartner op te treden en te luisteren naar de behoeften en uitdagingen van onze inwoners. We begrijpen dat iedere persoon unieke ervaringen en inzichten heeft en daarom vertrouwen we op de expertise van de ervaringsdeskundigen en de professionals die in contact staan met de inwoners voor het bieden van de best **passende ondersteuning**. We leggen de lat hoog voor onszelf, maar ook voor anderen en moedigen participatie en betrokkenheid aan.

Wat willen we bereiken

“De gemeente heeft naar mij geluisterd en doet iets met mijn ideeën”

Wat viel ons op?

Tijdens de informatie sessie spraken inwoners over het gebrek aan vertrouwen in de overheid door bijvoorbeeld de toeslagenaffaire. Dit moet hersteld worden.

Uitgangspunt: We kijken naar wat kan, proberen een doorbraak te realiseren en bieden perspectief

Om inwoners **perspectief** te bieden organiseren we ruimte voor maatwerk en persoonlijk contact. We erkennen dat elke inwoner zich in een unieke situatie bevindt en verschillende behoeften heeft. Daarom is het belangrijk om verder te kijken dan alleen generieke regelingen en te focussen op de individuele vraag en het gewenste effect.

In ons streven naar het doorbreken van van afhankelijkheid, realiseren we ons dat (langdurig) gebruik van minimaregelingen aanleiding geeft tot een gesprek. Tijdelijke (compensatie-) oplossingen kunnen nodig zijn,

maar zullen altijd moeten bijdragen aan de richting waar we op lange termijn naar toe willen. Ondanks dat in dit beleidskader ingezet wordt op financiële bestaanszekerheid zoeken we ook naar raakvlakken met andere aspecten zoals wonen, gezondheid, onderwijs en participatie. De Inclusie Agenda van de gemeenten Waadhoeke en Harlingen is daar een tekenend voorbeeld van. Wanneer professionals problemen van inwoners niet binnen de gebruikelijke regelingen kunnen oplossen, **doorbreken** we het geheel van regelingen om te komen tot een oplossing. Bij deze methode staat niet de regeling, maar de situatie en het individu centraal. Daarbij richten we ons tot een brede doelgroep, van jong tot oud.

Wat willen we bereiken

"De gemeente is creatief en toont lef"

Wat viel ons op?
Professionals en inwoners vragen ons om te focussen op de situatie van inwoners en oog te hebben voor het individu.

Uitgangspunt: We zorgen voor eenvoud en toegankelijkheid
Inwoners worden geconfronteerd met een wirwar aan minimaregelingen en verschillende vormen van ondersteuning. Deze complexiteit zorgt voor onrust en ontmoediging, waardoor mensen vaak besluiten om geen gebruik te maken van de regelingen ("laat maar zitten"). Het gebrek aan **overzicht** kan leiden tot achterstanden en schulden.

Wat willen we bereiken

"Ik word niet van het kastje naar de muur gestuurd, maar krijg antwoord op mijn vragen, op een manier die bij mij past"

Wat viel ons op?
Er is een grote versplintering in het ondersteuningsaanbod in de gemeente, hier moet overzicht in komen. Maak het makkelijker!

We geloven dat **vereenvoudiging** een groter gebruik van voorzieningen zal stimuleren. Door de regelingen duidelijker en toegankelijker te maken, verwachten we dat meer mensen er gebruik van zullen maken. Dit zal niet alleen de financiële stabiliteit van inwoners vergroten, maar ook hun gevoel van controle en welzijn verbeteren.

Vereenvoudiging betekent ook dat er centrale plekken dichtbij de inwoner ingericht worden om de ondersteuning **dichterbij** te brengen en de aanvraagprocedures te vereenvoudigen, dit zowel digitaal als fysiek. Samen met onze partners kijken we hoe we een ‘één loket gedachte’ vorm kunnen geven. Daarbij focussen we niet alleen op ons eigen aanbod in voorzieningen, maar bieden we ook ondersteuning bij het aanspreken van voorzieningen op rijksniveau.

Uitgangspunt: We versterken de positie van kinderen en jongeren

Kinderen in armoede moeten op korte termijn mogelijkheden krijgen om gelijkwaardig deel te nemen aan de samenleving. Op de lange termijn is het belangrijk dat ze zich optimaal kunnen ontwikkelen en uit de armoede kunnen komen. Concrete maatregelen, zoals het verstrekken van benodigdheden en financiële steun, zijn nodig zodat ze kunnen deelnemen aan sport, onderwijs en cultuur. Extra ondersteuning van jeugd- en gezinshulpverlening, onderwijs en voorschoolse educatie en kinderopvang is essentieel. Daarbij past open communicatie op een voor hen en ouders/verzorgers duidelijke manier, gecombineerd met persoonlijk contact.

Wat willen we bereiken

“Het is duidelijk wat kan. Iedereen kan meedoen”

Wat viel ons op?

Kinderen snappen dat niet alles kan, maar vragen duidelijkheid. Zij willen dat iedereen mee kan spelen en sporten en willen daar best een steentje aan bijdragen.

Uitgangspunt: We zetten in op preventie en vroegsignalering

Door middel van interventies en aandacht voor het **voorkomen** van problemen, vergroten we de veerkracht van mensen in onze samenleving. Hierbij wordt gedacht aan het investeren in onderwijs, het bevorderen van gezondheid, het stimuleren van participatie, het **vroegtijdig** aanleren van financiële vaardigheden, het waarborgen dat inwoners alle beschikbare toeslagen ontvangen, en het tijdig ingrijpen bij betalingsachterstanden. Schaamte wordt weggenomen en het onderwerp wordt bespreekbaar gemaakt. **Bewustwording** en versterking van de **solidariteit** in de regio, zowel onder hulpbehoevenden als anderen, is hierbij

belangrijk. Iedereen kan met deze problematiek in aanraking komen en dat verdient de aandacht. Zo zullen meer mensen in beeld komen en kunnen meer mensen vroegtijdig ondersteuning krijgen. Deze aanpak resulteert in minder (complexe) problematiek, waardoor er minder behoefte is aan compensatie via minimaregelingen en minder noodzaak voor intensievere ondersteuning zoals schuldsanering.

Wat viel ons op?
Inwoners schamen zich en willen niet dat anderen hun situatie kennen, zij blijven liever buiten beeld. Daarom vragen zij geen hulp en komen ze niet in beeld bij de gemeente.

Wat willen we bereiken

"Ik durf mijn verhaal te delen en durf te vragen"

Uitgangspunt: We zorgen dat werken kansen biedt

De beste weg uit armoede en het verkrijgen van financiële bestaanszekerheid is het vinden van betaald werk. Als het niet mogelijk is om betaald werk te vinden, kunnen mensen ook bij ons terecht om op een andere manier mee te kunnen doen. Ondersteuning wordt afgestemd op de **motivatie**, **mogelijkheden** en verwachte **resultaten** van werkzoekenden. Om de positie van werkzoekenden te versterken, werken we bijvoorbeeld samen met het Werkleerbedrijf Empatec, om persoonlijke begeleiding en jobcoaching van werkzoekenden mogelijk te maken. Leren en ontwikkelen staan hierin centraal.

Om de positie van inwoners te versterken is nauwe samenwerking met lokale werkgevers noodzakelijk. De vraag en het aanbod moeten op elkaar afgestemd worden en de werkgever kan een belangrijke rol spelen in de vroegsignalering.

Het is van essentieel belang dat de overgang naar werk niet leidt tot onzekerheid en financiële problemen. We zijn daarom kritisch op inzet van generieke regelingen en de reikwijdte daarvan,

maar gaan ook inzetten op nazorg. Dat betekent dat inwoners niet direct uit beeld raken als zij een baan hebben gevonden, maar nog een lange(re) periode een beroep op de gemeentelijke dienstverlening kunnen doen.

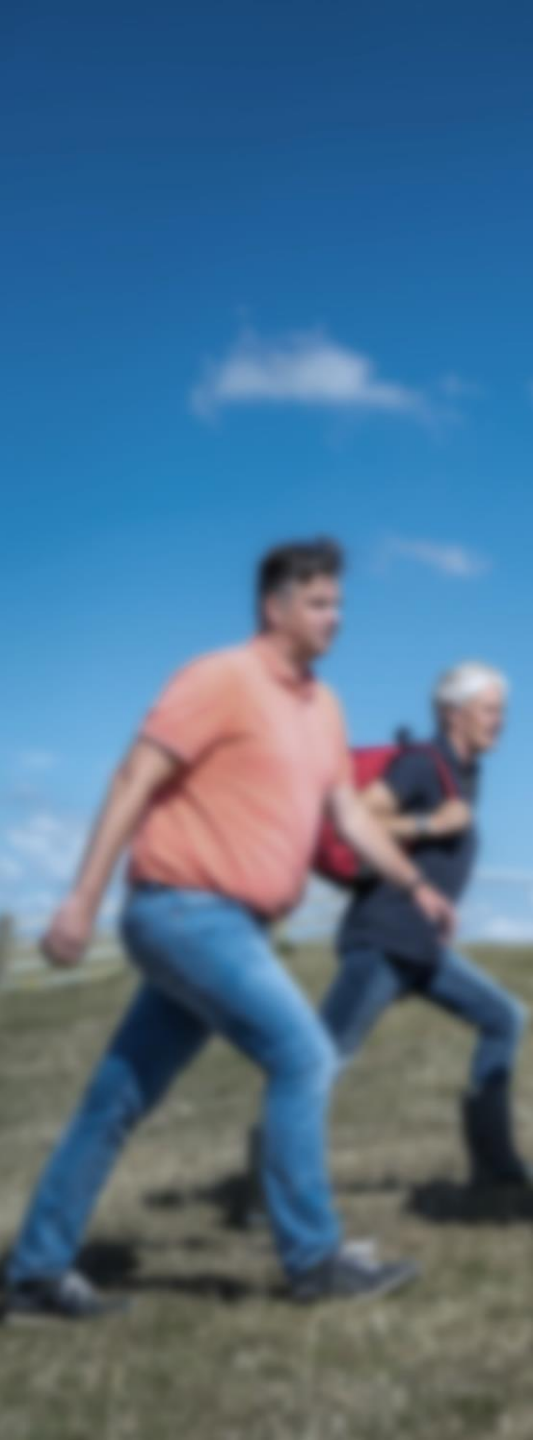
Wat viel ons op?
Inwoners willen graag, maar zien niet een passende optie. Daarbij wordt de zekerheid van een uitkering vaak boven de onzekerheid van een nieuwe situatie gekozen.

Wat willen we bereiken

"Ik ervaar de ruimte om op eigen kracht en op eigen tempo mijn plek in de samenleving te vinden. Ik voel mij begrepen"



3 Wat gaan we doen?



Wat gaan we doen?

Inwoners verdienen grip op hun situatie. Dat daarvoor de sociale basis op orde moet zijn is een vereiste, maar op een juiste manier omgaan met hen is dat eveneens. Als gemeenten hebben we de afgelopen periode belangrijke lessen getrokken. **Meer regie voor inwoners, maar ook een sterkere regierol voor de gemeenten binnen de keten, zijn belangrijke voorwaarden**. Daarbij mag het allemaal wat makkelijker, met minder focus op de wet en regelgeving, en mag er meer aandacht zijn **voor samenwerking en samenhang,** zowel met inwoners als met partners.

We nemen onze dienstverlening onder de loep

Uit de gesprekken met inwoners en ervaringsdeskundigen is duidelijk geworden dat het wantrouwen richting de overheid groot is. We kunnen als lokale overheid, in ons handelen richting de inwoner, **vertrouwen uitstralen** en een stap in de goede richting zetten waar het om het herstellen van het vertrouwen gaat. De rol van de gemeente is om de inwoner zo goed mogelijk te ondersteunen, maar altijd vanuit de behoefte van de inwoner. Vertrouwen begint bij het geven van vertrouwen en daarvoor moeten we kritisch onze dienstverlening en ons ondersteuningsaanbod evalueren. Dit remt tevens onze impuls om “leuke dingen te organiseren voor de doelgroep”, omdat we de **inwoner vragen** ons inzicht te geven in **wat echt nodig is**.

Binnen onze gemeenten is een zeer wijdverspreid landschap met verschillende ondersteuningsmogelijkheden en instanties. Ondanks dat we trots zijn op ons ondersteuningsaanbod vraagt de omvang veel van onze inwoners. Daarbij onderschrijft de literatuur dat het ervaren van financiële moeilijkheden en schulden langdurige stress

veroorzaakt, wat op zijn beurt kan leiden tot verminderd denkvermogen. Opvallend is dat veel bestaande regelingen juist uitgaan van een hoog denkvermogen, wat in strijd is met de realiteit van mensen die worstelen met beperkte financiële middelen. Onze inwoners hebben **passende ondersteuning** nodig **bij** het **navigeren in het ondersteuningsaanbod**. Dit gaan we de komende periode in gezamenlijkheid beter vormgeven.

In ons handhavingsbeleid is het accent de afgelopen jaren verschoven van repressie naar preventie. Als iemand toch onbedoeld een fout maakt, hebben we daar begrip voor en zadelen we de inwoner niet op met onnodig grote schulden of sancties. We maken een nog scherper onderscheid tussen onbewust oneigenlijk gebruik van voorzieningen en bewust misbruik. Hiervoor verruimen en vereenvoudigen we onze regels. We maakten al een begin met het verhogen van de giftengrens in de bijstand naar € 1.200 en het afschaffen van de meldplicht hiervan.

We willen eerder **klaarstaan voor inwoners met beginnende problemen**. Daarmee richten we ons niet alleen op het oplossen van schulden, maar juist op het voorkomen hiervan. Veel mensen met schulden melden zich laat of helemaal niet. Door op tijd in gesprek te gaan kunnen grote problemen voorkomen worden. We informeren en adviseren bij financiële zaken en helpen bij het zoeken van oplossingen bij betalingsproblemen en/of achterstanden. Hiermee komt er een nieuwe doelgroep in beeld.

De komende periode gaan we een nieuwe methode ontwikkelen, deze methode wordt onderdeel van het nieuwe beleidsplan schuldhulpverlening, om ook de doelgroep die, in beeld komt vanuit de **vroegsignalering**, te bereiken. Hierbij past een aanbod voor mensen met niet problematische schulden en waarin de totale breedte meer ruimte is voor maatwerk en inkomensbeheer. Samenwerking met vrijwilligersorganisaties en maatschappelijke partners is daarbij van belang.

Om het aanbod van voorzieningen en ondersteuningsmaatregelen inzichtelijk te maken gaan we een sociale kaart ontwikkelen. Deze sociale kaart wordt ontworpen om inwoners en samenwerkingspartners gemakkelijke toegang te bieden tot informatie over lokale voorzieningen en ondersteuningsmogelijkheden. Daarbij moeten ook landelijke regelingen en voorzieningen inzichtelijk gemaakt worden.

Ook nu beginnen we al met experimenteren om onze dienstverlening te verruimen. Hierbij leggen we de verbinding met de inzet die woningcorporaties en huurdersorganisaties al doen. Daarbij onderschrijven we het project van de Raad voor de Rechtspraak en de rechtbankpresidenten, waarbij een schuldenfunctionaris van de rechtbank mensen met schulden doorverwijst naar de gemeente. Verder gaan we met bewindvoerders in gesprek en onderzoeken we de mogelijkheden om ons adviesrecht vaker in te zetten en om een convenant op te stellen voor betere afstemming rondom de hulp en begeleiding van financieel kwetsbare inwoners.

Aandacht voor kinderen en jongeren

Kinderen in armoede zijn op veel terreinen slechter af. Er is minder geld voor nieuwe kleren, voor iedere dag een warme maaltijd, voor internet, uitstapjes of vakantie. Ook een lidmaatschap van een vereniging, het vieren van een verjaardag of het meedoen aan schoolexcursies is niet vanzelfsprekend. Daardoor is het risico op sociale uitsluiting groter. Opgroeien in armoede kan dus veel gevolgen hebben voor kinderen. Een sterk sociaal netwerk is belangrijk voor het kunnen omgaan met een zorgelijke financiële situatie.

Met bestaande en nieuwe initiatieven gaan we er vol tegenaan om uitsluiting van kinderen tegen te gaan. Onze partners vervullen hier een cruciale rol in, om te zorgen dat iedereen mee kan doen. **De kosten van sport, cultuur en school worden vergoed,** zodat kinderen volop mee kunnen doen in de maatschappij.

De inzet van **gezinscoaching** kan helpen om jongeren in financieel kwetsbare gezinnen een kansrijke toekomst te bieden. **Homestart** is een erkende methode waarbij ondersteuning en (langdurige) coaching wordt aangeboden bij de opvoeding van kinderen. Deze begeleiding is gericht op het vergroten van competenties van ouders om kinderen te begeleiden in schoolloopbaan en maatschappelijk leven.

Vanuit de **Friese Preventieaanpak** zetten we gezamenlijk met andere Friese gemeenten in op de ambitie van "Een goede gezondheid en welzijn met gelijke kansen voor iedereen in Fryslân". De Friese Preventieaanpak hanteert een levensloopbenadering, waarin diverse

levensfasen worden onderscheiden. Armoedeproblematiek lost de gemeente niet op met een enkele interventie, maar moet worden bekeken vanuit verschillende perspectieven. Een complexe samenloop van omstandigheden maakt namelijk dat mensen ‘onder de armoedegrens’ leven. Met deze aanpak wordt niet alleen gekeken naar financiële bestaanszekerheid, maar spelen ook andere factoren een belangrijke rol, zoals leefomgeving, leefstijl, opvoeding, zorg en voorzieningen.

Het initiatief Kansrijke Start biedt aanknopingspunten om via versterkte samenwerking en cohesie in zorg, zowel op medisch als sociaal gebied, de bestaanszekerheid onder de aandacht te brengen, waarbij er speciale aandacht uitgaat naar de eerste levensfase van kinderen. Kinderen die in de eerste 1000 dagen van hun leven blootstaan aan risicofactoren beginnen met een achterstand.

Het is van cruciaal belang dat kinderen op jonge leeftijd leren omgaan met geld, aangezien velen niet weten hoeveel ze te besteden hebben, vaak vanuit hun thuissituatie. Dit vormt met name een risico wanneer ze 18 jaar worden en daarmee zelfstandig en verantwoordelijk. **De overgang naar 18 jaar** is een bijzonder moment in hun leven, waarbij rechten en plichten ontstaan. Sommige jongeren zijn zich echter niet volledig bewust van de (financiële) consequenties van deze overgang. Het **informeren van jongeren en ouders** hierover is essentieel, zodat ze zich kunnen voorbereiden op de verantwoordelijkheden en rechten die bij deze leeftijd horen. Daarvoor wordt een **18-/18+ aanpak** ontwikkeld, waarbij we aanhaken op bestaande initiatieven. Dit draagt op lange termijn bij aan hun persoonlijke ontwikkeling en welzijn. De gebiedsteams op scholen in NWF krijgen een prominente rol bij het ondersteunen van deze doelgroep, waarbij **financiële voorlichting en begeleiding** worden geïntegreerd. Daarbij is zichtbaarheid voor jongeren via doeltreffende kanalen een essentiële voorwaarde voor het bereiken van deze doelgroep, hiervoor onderzoeken we samen met Speaking Minds de mogelijkheden voor het aantrekken van **een influencer.**

We stemmen regelingen beter op elkaar af
Onderzoek van de Nationale Ombudsman onder ouderen, zelfstandigen en mensen in energiearmoede laat zien dat toeslagen en voorzieningen de doelgroepen lang niet altijd bereiken. Ook inwoners geven dit bij ons aan, vaak is niet duidelijk welke regelingen er van toepassing op hen zijn of ze stranden in ingewikkelde aanvraagprocedures. Opvallend is dat regelingen verschillende uitgangspunten en doelen hebben die soms tegenstrijdig zijn of voor inwoners tegenstrijdig lijken. Daardoor vallen mensen door het door ons vormgegeven **“vangnet”**.

Het **gebruik van inkomensondersteunende regelingen moet worden gestimuleerd** door het aantal regelingen te verminderen en de overgebleven regelingen te vereenvoudigen. Inwoners hebben ons opgeroepen te zorgen voor een **voorspelbaar en toegankelijk** stelsel van inkomensondersteuning, waarbij huishoudens proactief op de hoogte worden gebracht van hun **rechten in begrijpelijke taal**. Ook het **eenvoudiger maken van aanvraagprocedures** zal ervoor zorgen dat inwoners meer gebruikmaken van financiële regelingen waar ze recht op hebben. Belangrijk daarbij is het besef dat **professionele hulpverleners en vrijwilligers onmisbaar** blijven bij het regelen van zaken.

We staan open voor passende en doelgerichte alternatieven voor bestaande maatregelen, om het ondersteuningsaanbod bij de tijd te houden. We evalueren in 2024 de AV Frieso. We blijven ons inzetten voor goede en toegankelijke zorg voor iedereen, waarbij we initiatieven zoals de poliswijzer voortzetten. Maar ook in de huidige vorm moeten minder doeltreffende regelingen, zoals de Compensatie Eigen Risico (CER-regeling), verbeterd worden. Het is van essentieel belang om aandacht te besteden aan de onderliggende oorzaken en deze waar mogelijk weg te nemen, bijvoorbeeld door de situatie te doorbreken. Voor mensen met een beperking of chronische ziekte zijn specifieke maatregelen noodzakelijk, zoals het voorkomen van stapeling van zorgkosten, voor hen kan maatwerk juist een passende oplossing zijn.

De bestaande regelingen en voorzieningen zijn deels gedelegeerd aan onze partners. Om het bestaande aanbod te harmoniseren gaan

we **in gesprek met onze partners**, waarbij we vertrouwen op de behoeften die zij, als intermediair, aan ons doorgeven. Daarnaast gaan we in gesprek met organisaties die fungeren als 'vindplaatsen' van mensen met een laag inkomen, zoals voedselbanken, kerken en het zorgloket.

Ook de energiearmoede is een actueel thema. Naast de vergoedingen vanuit het Rijk (eenmalige energietoeslag) bieden de gemeenten maatwerk voor hoge energielasten. Deze maatwerkregeling is bedoeld om huishoudens te ondersteunen die, ondanks alle beschikbare maatregelen, de energierekening niet kunnen betalen. Dit maatwerk wordt verleend via de bijzondere bijstand en loopt nog door tot halverwege 2024. Na afloop zal de regeling worden geëvalueerd. Er is nog veel onzekerheid over de energiekosten op de langere termijn, en de eventuele ondersteuning bij hoge lasten vanuit het Rijk. De gemeenten volgen de ontwikkelingen op de voet en ondersteunen de inwoners waar mogelijk, waarbij een maatwerkregeling via de bijzondere bijstand de voorkeur heeft (boven een generieke compensatiemaatregel zoals de eenmalige energietoeslag).

De bijzondere bijstand verdient bijzondere aandacht. Voor inwoners zijn de mogelijkheden van de bijzondere bijstand onbekend en wanneer een aanvraag gedaan wordt zijn de redenen voor afwijzing of toewijzing onduidelijk. De beoordeling van het recht op bijzondere bijstand hangt af van de noodzaak en het vermogen van de aanvrager om bepaalde kosten te dragen. Om vast te stellen of iemand recht heeft op bijzondere bijstand, wordt gekeken of de kosten daadwerkelijk gemaakt moeten worden en in hoeverre de aanvrager in staat is een deel van deze kosten zelf te betalen. Dit proces vereist vaak het indienen van diverse documenten door de klant, wat de drempel om een beroep te doen op deze regeling verhoogt. Om deze barrière te verlagen en de toegang tot bijzondere bijstand te vergemakkelijken, gaan we de toegang onderzoeken. We streven ernaar om de procedure te vereenvoudigen en de informatieverstrekking te verbeteren, zodat inwoners beter op de hoogte zijn van hun rechten en hoe ze bijzondere bijstand kunnen aanvragen.

*De **Doorbraakmethode** geeft professionals instrumenten om het maken van de uitzondering op de regel (maatwerk) makkelijker, beter en goedkoper te maken. Met deze methode wordt gelegitimeerd, onderbouwd en goedkoper maatwerk geleverd zonder willekeur te veroorzaken.*

We bieden professionals meer ondersteuning bij maatwerk

Maatwerk ontstaat vanuit noodzaak en moet gezien worden als een tijdelijke oplossing voor het uitblijven van rechtvaardig en mensgericht rijksbeleid. Het inzetten van maatwerk biedt echter wel ruimte om doeltreffende en passende ondersteuning te bieden, het geeft ruimte om aan te sluiten bij de unieke kenmerken van iedere inwoner en situatie. Door maatwerkoplossingen aan te bieden, voelen inwoners zich begrepen en geholpen op een manier die voor hen het meest effectief is. Het blijft voor onze professionals echter een uitdaging om binnen knellende wet- en regelgeving passende en doeltreffende oplossingen te vinden. We moeten onze professionals daarin ondersteunen.

Inwoners geven aan dat zij zich niet altijd gehoord voelen, terwijl professionals aangeven zich in te zetten om de achterliggende problematiek boven tafel te krijgen. Hierin streven we soms, om een oplossing te vinden, de oorspronkelijke hulpvraag of het verhaal van de inwoner voorbij. Wij geloven dat elke verstandige aanpak van bestaansonzekerheid begint met het luisteren naar mensen. Dat betekent mensen serieus nemen en hun persoonlijke verhaal erkennen. Wij geloven namelijk dat we mensen sneller kunnen helpen als hun verhaal centraal staat. Dit is zeker geen nieuwe ontwikkeling, maar duidelijk is geworden dat we onze professionals meer op dit terrein moeten ondersteunen. Het vertrouwen wat wij centraal hebben gesteld in onze visie moet ook zichtbaar zijn voor onze medewerkers, fouten maken mag namelijk, maar moet tevens gezien worden als aanknopingspunt voor betere ondersteuning. Daarvoor ontwikkelen we een **regionale maatwerkmethode**, waarin zowel de inwoner als de professional centraal staan.

Maatwerk vereist een sluitende keten van voorzieningen. De mogelijke inzet van eigen gemeentelijke middelen, de inzet van organisaties en andere instanties maakt een sterke regiefunctie door gemeenten noodzakelijk.

Als de inwoner en de professional er met inzet van de regionale maatwerk methode toch niet uitkomen, of als de complexiteit te groot is, moet er gekeken worden naar passende maatregelen om de situatie te doorbreken. Via de **doorbraakmethode** kan een analyse plaatsvinden waarom een

situatie vastloopt, extra hulp ingeschakeld moet worden en bijdragen aan het realiseren van maatwerkoplossingen. Hiervoor introduceren we de doorbraakmethode zoals ontwikkeld door het Instituut Publieke Waarden (IPW). De VNG onderschrijft deze methode en moedigt gemeenten actief aan om deel te nemen, daarvoor stellen zij ook gratis ondersteuning bij beschikbaar.

We bieden extra ondersteuning bij de stap naar werk

Niet voor iedereen is de stap van uitkering naar werk vanzelfsprekend. Onzekerheid over bijvoorbeeld de financiële gevolgen maakt deze keuze niet altijd even gemakkelijk. Mensen zoeken makkelijker werk als ze zich veilig voelen om deze stap te maken. De gemeenten starten daarom door middel van het **werkstartpakket** met extra begeleiding en ondersteuning bij deze stap naar werk. Hiermee moet het makkelijker worden om de stap richting werk te zetten. Ook zorgt deze inzet ervoor dat er minder vaak een hernieuwd beroep op een uitkering moet worden gedaan. Mensen die vanuit de bijstand aan het werk gaan, moeten regelmatig weer opnieuw een bijstandsuitkering aanvragen. Door de begeleiding ook beschikbaar te stellen nadat de uitkering is beëindigd, wordt terugval op een uitkering zo veel mogelijk voorkomen. Ook worden de interne processen rondom aanvragen en beëindigen van de uitkering onder de loep genomen. Het project **‘simpel switchen in de participatieketen’** van de Rijksoverheid biedt hierbij volop ondersteuning. Ook is er binnen de organisatie aandacht voor de weg naar **ondernemen** en passende ondersteuning daarbij.

Ook mensen met een (laag) middeninkomen ervaren soms uitdagingen om rond te komen, vooral door hoge kosten, zoals recentelijk extra duidelijk is geworden door de stijgende energiekosten. Dat deze inwoners vanwege hun inkomen volledig zijn uitgesloten van voorzieningen vinden wij onwenselijk en te kort door de bocht. Daarom verkennen we de mogelijkheden voor het toevoegen van een extra toetsingsroute op basis van besteedbaar inkomen en maken we inzichtelijk voor wie het mogelijk en noodzakelijk is om deze toetsing in te zetten. Zo worden ook de “werkende armen” passend geholpen. Ook gaan we onderzoeken in hoeverre er sprake is van een armoedeval bij verschillende huishoudtypen en wat mogelijke oorzaken en oplossingsrichtingen hierbij zijn. Mocht toetsen op besteedbaar inkomen niet haalbaar zijn zoeken we een passende oplossing binnen de bestaande inkomenstoetsing.

Tot slot: we blijven verbinding zoeken

De afgelopen periode hebben we vanuit verschillende invalshoeken gekeken naar onze aanpak van bestaansonzekerheid. Deze inzet stopt niet. Domeinoverstijgend en samen met inwoners is de nieuwe manier van werken.

Ondanks dat onze professionals de inbreng van ervaringsdeskundigen verwelkomen moeten we echter constateren dat onze organisatie nog te weinig ingericht is op het betrekken van inwoners. De komende periode moet er verder invulling gegeven worden om hen een volwaardige plek te kunnen bieden.

De ervaringen en inbreng van mensen die ervaring hebben met het leven met bestaansonzekerheid, zijn bijzonder waardevol. We blijven daarom ervaringsdeskundigen uitnodigen om mee te denken én mee te werken aan een effectieve aanpak van bestaansonzekerheid. Zo werken we vanuit ervaringen samen met belanghebbenden aan de aanpak binnen de gemeenten. Deze inzet borgen we in de uitvoering van onze gemeentelijke organisaties en de partners waarmee we samenwerken. We monitoren en onderzoeken hoe de kwaliteit van de bejegening binnen onze dienstverlening zich ontwikkelt en hoe we deze verder kunnen verbeteren. We intensiveren onze inzet, zodat onze dienstverlening toegankelijker, eenvoudiger en effectiever wordt.